

Zagadnienia do egzaminu doktorskiego z dyscypliny pedagogika, jako dyscypliny podstawowej wraz z literaturą pomocniczą, stanowiące załącznik do Uchwały nr 33/2019/2020 Rady ds. Stopni Naukowych Akademii Ignatianum w Krakowie z dnia 10 września 2020 r.

ZAGADNIENIA DO EGZAMINU DOKTORSKIEGO Z DYSCYPLINY PEDAGOGIKA, jako dyscypliny podstawowej wraz z literaturą pomocniczą

I. Filozoficzne, naukowe, religijne i potoczne meandry pedagogiki

1. Między filozofią a pedagogiką. 2. Pedagogika humanistyczna a pedagogika empiryczna. 3. Poznanie i myślenie fenomenologiczne, hermeneutyczne, dialektyczne i rozeznające w pedagogice.

Literatura pomocnicza

P. Dehnel, P. Gutowski (red.), *Filozofia a pedagogika*, Wrocław 2005
S. Gałkowski, *Długomyślność. Wprowadzenie do filozofii wychowania*, Kraków 2018
G. Gutek, *Filozoficzne i ideologiczne podstawy edukacji*, Gdańsk 2003
M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej*, Lublin 1999
H. Słotwińska, *Wychowanie chrześcijańskie szansą integralnego rozwoju człowieka. Studium z pedagogiki religii*, Impuls, Kraków 2019
S. Sztobryn B. Śliwerski (red.), *Idee pedagogiki filozoficznej*, Łódź 2003

II. Wielość i różnorodność (pluralizm, dezintegracja, interdyscyplinarność i multidyscyplinarność) nauk pedagogicznych

1. Tradycyjny podział i współczesne wizje nauk pedagogicznych. 2. Charakterystyka głównych nurtów pedagogicznych XX wieku. 3. Ideologie, doktryny, orientacje i koncepcje pedagogiczne. 4. Paradygmatyczny charakter pedagogiki

Literatura pomocnicza

S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 1993
H. Kwiatkowska (red.), *Ewolucja tożsamości pedagogiki*, Warszawa 1999
S. Palka (red.), *Możliwości rozwijania i wykorzystywania teoretycznej wiedzy pedagogicznej*, Kraków 1995
B. Suchodolski, *O pedagogikę na miarę naszych czasów*, Warszawa 1995
A. de Tchorzewski, *Pedagogika ogólna*, Kraków 2019
S. Wołoszyn, *Nauki o wychowaniu w Polsce w XX wieku*, Kielce 1998

III. Metodologia pedagogiki i badań pedagogicznych

1. Język pedagogiki. 2. Rodzaje badań pedagogicznych. 3. Typy badań w naukach pedagogicznych. 4. Strategie badań w naukach pedagogicznych. 5. Podstawy metodologiczne w badaniach pedagogicznych

Literatura pomocnicza

B. Bieszczad, *Pedagogika i język. Perspektywa ponowoczesna*, Kraków 2013
H.-H. Kruger, *Wprowadzenie w teorie i metody badań pedagogicznych*, Gdańsk 2005
H.-H. Kruger, *Metody badań w pedagogice*, Gdańsk 2007
M. Łobocki, *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Kraków 2000
M. Łobocki, *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Kraków 2006

B. Milerski, *Metodologia pedagogiki religii*, Kraków 2020
H. Muszyński, *Wstęp do metodologii pedagogiki*, Warszawa 1970
S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985

IV. Kategoria podmiotowości i podmiotu w naukach pedagogicznych

1.Podmiotowy charakter wychowania, socjalizacji i edukacji. 2.Podmiotowość jako cel wychowania. 3.Podmiotowość jako wartość edukacyjna. 4.Podmiotowość jako efekt działań pedagogicznych

Literatura pomocnicza

M. Czerepaniak-Walczak, *Podmiotowość w perspektywie pedagogiki*, Szczecin 1994
J. Górniewicz, *Kategorie pedagogiczne. Odpowiedzialność, podmiotowość, samorealizacja, tolerancja, twórczość, wyobraźnia*, Olsztyn 1997
E. Kubiak-Jurecka (red.), *Podmiotowość w wychowaniu. Między ideą a realnością*, Bydgoszcz 1999
M. Nowicka-Kozioł (red.), *Wybrane aspekty podmiotowości w wychowaniu*, Warszawa 1999
A. Olubiński, *Podmiotowość roli nauczyciela i ucznia*, Toruń 2001
A. M. de Tchorzewski (red.), *Doświadczenie wartości samego siebie w procesach edukacyjnych*, Bydgoszcz 1997

V. Uwarunkowania i przebieg procesów wychowania moralnego

1.Wychowanie moralne na tle innych dziedzin wychowania
2.Znaczenie rozumienia natury i godności człowieka dla modelu wychowania moralnego.
3.Uwarunkowania realizacji zadań stawianych przed wychowaniem moralnym. 3.Cele wychowania moralnego

Literatura pomocnicza

Z. Marek, *Wychowanie religijno-moralne*, w: *Religijno-moralny wymiar rozwoju i wychowania*, pr. zb.pod red. A. Rynio, K. Braun, A. Lendzion, D. Opozda, Wyd. KUL, Lublin 2012, 21-38
Z. Marek SJ, *Osiąganie dojrzałości moralnej*, *Studia Paedagogica Ignatiana* 2016 (1) Vol. 19, 39-56
Z.Marek, *Moralność wyznacznikiem dojrzałości człowieka*, *Colloquia Theologica Ottoniana* 2016/2, s. 61-79; K.
Z. Marek, *Podstawy wychowania moralnego*, Kraków 2005
Olbrycht, *Wychowanie do wartości – w centrum aksjologicznych dylematów współczesnej edukacji*, *Paedagogia Christiana* 1/29 (2012), s. 89-104

VI. Miejsce religii w pedagogice. Charakterystyka pedagogiki religii w ujęciu ignacjańskim (jezuickim)

1.Duchowość ignacjańska. 2.Relacje religii i pedagogiki. 3.Relacje pedagogiki i pedagogiki religii. 4.Religia a szkoła. 5.Koncepcje katechetyczne po Soborze Watykańskim II.6. Nauczanie św. Jana Pawła II o rodzinie i wychowaniu

Literatura pomocnicza

Z. Marek, *Autorytet w teorii i praktyce towarzyszenia wychowawczego*, *Studia Paedagogica Ignatiana* 2017 (5), s. 231-248
Z. Marek SJ, A. Walulik CSFN, *Pedagogika świadectwa. Perspektywa antropologiczno-kerygmaticzna*, Wyd. Naukowe Akademii Ignatianum, Kraków 2019
Z. Marek SJ, *Duchowość chrześcijańska w kształtowaniu dojrzałego człowieka*, *Forum Pedagogiczne* 9 (2019) 2, s. 47-62
Z. Marek, *Autonomia pedagogiki religii. Współczesne ujęcia edukacji religijnej*, *Studia Katechetyczne* 2016 t. 12, 19-33
Z. Marek SJ, *Pedagogika towarzyszenia. Perspektywa tradycji ignacjańskiej*, AIK, Kraków 2017; Z. Marek SJ, A. Walulik CSFN, *Pedagogika Dobrej Nowiny*, AIK, Kraków 2020
B. Milerski (red.), *Elementy pedagogiki religijnej*, Warszawa 1998

- A. Rynio (red.), *Pedagogika katolicka. Zagadnienia wybrane*, Stalowa Wola 1999
 H. Słotwińska, *Pedagogika religii w relacjach z dyscyplinami teologicznym*, Lublin 2016,
 H. Słotwińska, *Wychowanie chrześcijańskie szansą integralnego rozwoju człowieka. Studium z pedagogiki religii*, Kraków 2019
 K. Wawrzyniak, *Problem samowychowania w polskiej pedagogice katolickiej (od Encykliki :Divini illius Magistri" do Soboru Watykańskiego II)*, Bydgoszcz, 2002
 Encykliki, Adhortacje, Listy i Przemówienia św. Jana Pawła II

VII. Istota i fenomen integralności we współczesnej edukacji

1. Edukacja, kształcenie, nauczanie i uczenie się w różnych perspektywach teoretycznych.
2. Współczesne teorie uczenia się w poznawczym, emocjonalnym i społecznym wymiarze.
3. Epistemologiczne i tożsamościowe wyzwania współczesnej dydaktyki.
4. Przedmiot poznania, sposoby uprawiania badań, kierunki i alternatywne perspektywy rozwoju dydaktyk szczegółowych.
5. Edukacja w perspektywie paradygmatów: obiektywistycznym, interpretatywno-konstruktywistycznym i transformatywnym.
6. Zmiana jako kategoria w pedagogice wczesnoszkolnej.
7. Pedagogie nauczycielskie, style pracy pedagogicznej, przekonania nauczycielskie a efekty pracy pedagogicznej.

Literatura pomocnicza

- W. Andrukowicz, *Edukacja integralna*, Kraków 2001
Edukacja alternatywna w XXI wieku, red. Z. Melosik, B. Śliwowski, Kraków 2013
 F. Bereźnicki, *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Kraków 2004
 M. Hetmański, *Epistemologia współcześnie*, Kraków 2007
 K. Illeris, *Trzy wymiary uczenia się*, Wrocław 2006.
 J. Karbowiczek, A. Klim – Klimaszewska, *Edukacja wczesnoszkolna w teorii i praktyce. Wybrane aspekty*, Kraków 2016.
 D. Klus-Stańska, *Dydaktyka wobec chaosu pojęć i zdarzeń*, Warszawa 2010
 D. Klus – Stańska, *Pedagogika wczesnej edukacji – dyskursy, problemy, otwarcia*, Wyd. „Żak”, Warszawa 2011.
 D. Klus – Stańska, *Paradygmaty w dydaktyce. Myśleć teorią o praktyce*, Warszawa 2018
 K. Kruszewski (red.), *Sztuka nauczania*, Warszawa 2004
 B. Milerski, M. Karwowski, *Racjonalność procesu kształcenia. Teoria i badania*, Kraków, 2016

VIII. Współczesne koncepcje resocjalizacji niedostosowanych społecznie nieletnich.

1. Dzieci i młodzież w obliczu zjawiska wielokulturowości i interkulturowości jako źródeł niedostosowania społecznego nieletnich.
2. Resocjalizacja nieletnich w kontekście polskim – główne metody.
3. Resocjalizacja twórcza i jej główne kierunki działań.

Literatura pomocnicza

- D. Apanel, A. Jaworska (red.), *Wychowanie – nierozłączność teorii i praktyki. W perspektywie historii edukacji oraz pedagogiki specjalnej i resocjalizacyjnej*, Toruń 2010.
 M. Konopczyński, *Twórcza resocjalizacja*, Warszawa 1996
 W. Limont, K. Nielek-Zawadzka (red.), *Dylematy edukacji artystycznej*, Impuls, Kraków 2006
 A. Makowski, *Nieletni sprawni inaczej i ich ortopedagogika. Diagnoza i socjalizacja reedukacyjna przez ergoterapię*, Warszawa 1997
 Z. Melosik, *Teoria i praktyka edukacji wielokulturowej*, Kraków 2007
 J. Nikitorowicz, *Pogranicze. Tożsamość. Edukacja międzykulturowa*, Białystok 1995
 K. Sas-Nowosielski, *O możliwościach wykorzystania kultury fizycznej w resocjalizacji nieletnich*, Warszawa 2002
 A. Rejzner, P. Szczepaniak (red.), *Terapia w resocjalizacji*, Warszawa 2009
 B. Urban, J.M. Stanik (red.), *Resocjalizacja. Teoria i praktyka pedagogiczna*, t. 1., Warszawa 2007

IX. Nauczyciel –wychowawca-edukator jako podmioty procesów pedagogicznych

1.Intelektualny, profesjonalny i etyczny wymiar postaw zawodowych pedagoga. 2.Obowiązki i powinności pedagoga. 3.Formacja osobowościowa a postawa zawodowa nauczyciela w zakresie rzeczowo-instrumentalnym i osobowościowo-deontycznym. 4. Współczesne dylematy kształcenia nauczycieli. 5.Osobliwości i „deficyt” kształcenia nauczycieli.

Literatura pomocnicza

- H. Kwiatkowska, *Tożsamość nauczycieli. Między anomią a autonomią*, Gdańsk 2006
H. Kwiatkowska, *Pedeutologia*, Warszawa 2008
H. Kwiatkowska, T. Lewowicki, S. Dylak (red.), *Współczesność a kształcenie nauczycieli*, Warszawa 2000
P. Meirieu, *Moralne wybory nauczyciela. Etyka i pedagogika*, Warszawa 2003
Z. Marek, *Pedagogika towarzyszenia. Perspektywa tradycji ignacjańskiej*, Kraków 2017
A.Siemak-Tyliowska, S.M. Kwiatkowski (red.), *Edukacja nauczycielska w perspektywie wymagań zmieniającego się świata*, Warszawa
O.Speck, *Być nauczycielem. Trudności wychowawcze w czasie zmian społeczno-kulturowych*, Gdańsk 2005
Żechowska B., *O poznaniu nauczyciela*, Katowice 1995

X. Współczesne problemy procesów pedagogicznych (wychowania, socjalizacji i edukacji)

1.Cechy dynamicznie zmieniającego się świata a rodzaje problemów życiowych współczesnego człowieka. 2.Potoczne poglądy i naukowe wizje odnoszące się do procesów pedagogicznych i rozwoju człowieka. 3.Przyczyny nieskuteczności wychowania, edukacji i socjalizacji oraz próby przeciwdziałania im. 4.Partnerskie kształtowanie wartości życiowo – sensotwórczych drogą poszukiwania sensu życia w różnych dziedzinach i formach pracy pedagogicznej.

Literatura pomocnicza

- R. Derbis (red.) *Jakość rozwoju a jakość życia*, Częstochowa 2000
E. Fromm, *Mieć czy być*, Poznań 2015
W. Furmanek, *Człowiek-człowieczeństwo-wychowanie*, Rzeszów 1995
T. Gadacz, *O umiejętności życia*, Kraków 2009
J. Horgan, *Koniec nauki czyli o granicach wiedzy u schyłku ery naukowej*, Warszawa 1999
M. A. Krąpiec, *Rozważania o wychowaniu*, Lublin 2010
Z. Kwieciński, *Przyszłość wychowania w świecie bez przyszłości* [w:] *Wychowanie, socjalizacja, edukacja*, pod red. M. Chrost, K. Jakubiaka, Kraków 2018
Z. Marek, *Pedagogika towarzyszenia. Perspektywa tradycji ignacjańskiej*, Kraków 2017
Z. Melosik, *Postmodernistyczne kontrowersje wokół edukacji*, Poznań-Toruń 1995
K. Obuchowski, *W poszukiwaniu właściwości człowieka*, Poznań 2001
A. Popławska, L.M. Jakoniuk (red.), *Kultura – młodzież –edukacja*, Białystok 2008
J. Tischner, *Spór o istnienie człowieka*, Kraków 1998
P. Zakrzewski, *Stereotyp i etykietowanie jako zjawiska towarzyszące edukacji w szkole*, Warszaw 2010

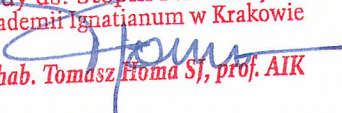
Uwagi końcowe:

W powyższym zestawieniu zagadnień wybrano tematykę uznawaną za podstawową dla współczesnej dyscypliny pedagogika. Każdemu zagadnieniu przyporządkowano pewien schemat treściowy oraz wykaz literatury pomocniczej. Mają one być jedynie pomocne egzaminowanemu w podjęciu decyzji o wyborze zagadnień. Doktorant przystępujący do egzaminu z pedagogiki dokonuje wyboru zagadnień i uzgadnia z egzaminatorami ich zakres oraz literaturę przyporządkowaną do konkretnego tematu. Nie wyklucza to możliwości włączenia innych zagadnień należących do obszaru zainteresowań badawczych egzaminatora oraz poszukiwania literatury przez doktoranta z zakresu wybranego tematu, co więcej, wskazane jest, aby wykazał się w tym względzie samodzielnością.

Należy zwrócić uwagę i zachęcić doktorantów przystępujących do egzaminu z pedagogiki jako dyscypliny podstawowej bądź dodatkowej (dla kierunków niepedagogicznych), aby również korzystali z podręcznika

Pedagogika, t.1,2 i 3, pod red. B. Śliwerskiego, Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne, Gdańsk 2006 lub z *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, t. 1 i 2, pod red. Z. Kwiecińskiego i B. Śliwerskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2004.

Zebrał i opracował Andrzej M. de Tchorzewski w oparciu o propozycje i sugestie prof. prof. W. Chmielewskiego, R. Cierzniewskiej, J. Karbowniczek, Z. Marka SJ, ks. B. Stankowskiego, B. Surmy, M. Urlińskiej.

PRZEWODNICZĄCY
Rady ds. Stopni Naukowych
Akademii Ignatianum w Krakowie

dr hab. Tomasz Róma SJ, prof. AIK

